

VALERI BERNARD

ESTAMPEL SUS LA LENGA D'OC E LA RESPELIDA OCCITANA

Tantost par devis, tantost par livre.

Quora per estampel, quora per libre.

ESSAIS de Michel de MONTAIGNE, I, XXV.

Cent parlars, que ne fan qu'un; cent parlars e mai, cadun al encop escars e ric, s'endevenent ric-ci-ric al terraire ont es nascut, ont a milanta ans crescut sus la boca dels pacans coma la bauca suls camps, sens consir de ço qu'i a que se solelha al delà de son ceucle d'horizont; cadun sa sola cançon, cadun son foc e son lum, e cadun tanbén son fum: ara aquí tot ço qu'avem de nostra lenga, ont ne sem.

Qual viu que sus son coderc, e se ten aquí reguerg a tot lo de fora, i perd mai qu'i ganha; malapert lo paure felibre, aici relopi, qu'a son fogal s'acofina e que vol pas veire mai luenh que son nas.

Lo parlar del poble viu liure e franc com un auriu polin alargat al prat: aquò es quand serà ferrat, bridat — ardit e manel, domde e drut — que farà bel lo veire córrer. Es atal qu'al PARLAR campestre cal donar bon plec per amor que s'enaure a la belor, a la vertut, al trelús de la LENGA dont es plus que l'ombra. Aquí lo pretzfach; i a, sens aquò, ren de fach.

Qu'es devenguda la lei que menava tot dempuois quatre o cinc cents ans qu'enloc n'an escrich en parlar d' Oc que qualques escampilhats rimaires desendralhats qu'an agut pron pauc de sens per se plegar mai o mens, nèciament, tant qu'an pogut, a la lei qu'a prevalgut amontnaut, la de Paris, qu'a bel genolh plegadis an se guida sens acais? La lei nostra, nostre biais, nostre eime, aquò es avalit, rebondut? Non: forabandit, es pron dire.

Plan vivent, mas plan dispers, se mantén lo sorrón de bel temps a; pron ne sobra, ça que la, per salvar tot. Mai d'un cop, ça qu'un parlar perd ten cop dins un autre: dins tal cas, tu, felibre, que faràs? Ço que en reire, sens rambals, se fasiá dins los ostals: quand la femna a sa lar trobava, per mal asard, son foc mort, un sot matin, sul cop a co del vesin anava, com se ditz, querre lo bon recalieu.

Te cal tenir estampels, sul sol, per orta, amb los vielhs, que l'escola gastet mens que o sap far de nostre temps. De la lenga aquí los bons, los verturoses cepons: trairàs de lor eime esters mai que dels libres duberts.

Per los libres, durbiràs mai que mai, de tras en tras, los qu'an fach espelisón sul campestre, a la cançon de la lauseta e del grel: n'i a mai d'un de tal escuelh que fa mefla als qu'an florit dins l'ort d'un letra-ferit.

De mai, faràs l'espeluc, amb aurelhós abeluc, dels pergamins annadits que, per cop d'astre gandits dels cussions e de l'estralh, al arruc en bon airal, son coma las cledas d'aur ont s'estrema, amb lo record dels aujols aquí vivent, lo brave pan que nos ven

*del sesteiral e del forn de Bernard de Ventadorn. Aquí veiràs, al miralh de l'esclat
parlar mairal, la vida vidanta del terraire. Aquí lo pedel, e l'escauta a debanar, e las
fonts ont cal anar beure. Per córrer endacom, saber la dralha es quicom, pas tot: cal
bon pe, bon suc per se gardar de trabuc.*

*Cal beure a las vielhas fonts; s'i cal pas negar al fons. Aniràs pas beure aquí al bias
de las vacas ni de las aucas, — bon bestial dont voli pas dire mai: i a mai d'un ome
educat qu'a mens d'eime qu'un aucat. Cal legir papafards vielhs sens los siegre com
bels ases seguent mai ni mens las piadas del reire temps.*

*Dins un parlar, redrechir tot ço qu'es garrel; causir ço qu'es mai salvi d'entec;
despartir lo verd del sec, lo borramesclat del blos: tot aquò es escabissós plan mai
que de foire l'ort o de i culir nasitort.*

*Degun n'espelirà sol la claror dins la rambolh: es ops que, sus tot airal ont sona lo
verb reiral, per aclarir ço qu'es trum, cadun aluque son lum, foguès qu'un lum de
calelh. Es de solelh en solelh que lo blat grelha a l'escur, florís, grana, ven madur e
s'amontaira sul sol; atal, se l'astrada o vol, los occitans que vendràn un jorn
amontairaràn, — mai d'un lustre debanat aprep que, camp semenat, aurem quitats
los esclaps.*

*Alavetz, qual sap, per cops, los vius se remembraràn dels rebonduts, e diràn, fasant a
cadun son drech:*

*— Aquel d'aquí laurel drech; aquel lauret bordons torts; aquel faguet esperforç res
que amor de malcorar los valents en trin d'obrar; aquel laisset viure lo gram, la
volpeta, l'auriflam, l'iraga e lo trauca-sac; aquel an guet al Ubac manlevar, lo paure
pec, al cluquet, lo gran metec que, coma tant d'entenercs, mesclat a son blat esters...
Tant plan tot s'es engalhat. Un cop qu'an pron rascoalhat al palhier, las mesplas son
maduras a lor sason; aquò es atal que lo temps, amb l'ajuda de las gents, adoba e
petassa tot ço qu'era estralit e rot.*

ANTONIN PERBOSC

Montalbàn, 1935.